

Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы

[Галоўная](#) [Інстытут](#) [Камісіі](#) [Публікацыі](#) [Канферэнцыі](#) [Навіны](#) [Кантакт](#)

[Галоўная старонка](#)

Загавары, каб я цябе ўбачыў

На працягу апошняга дзесяцігоддзя ў айчынай лінгвістыцы асабліваю актуальнасць набылі праблемы, звязаныя з функцыянаваннем вуснай формы беларускай літаратурнай мовы. На шматлікіх канферэнцыях і ў шэрагу навуковых, навукова-папулярных і публіцыстычных выданняў пастаянна закранаюцца пытанні сучасных фанетычных працэсаў, дынамікі арфаэпічных норм, культуры маўлення і г.д. Наспела відавочная неабходнасць у абагульненні здабыткаў навукоўцаў і вызначэнні напрамкаў і перспектывы далейшых даследаванняў. З такой адказнай задачай выдатна справіўся філіял “Інстытут мовы і літаратуры імя Якуба Коласа і Янкі Купалы НАН Беларусі”, правёўшы напрыканцы лістапада Міжнародную навуковую канферэнцыю “Фанетычная праграма слова ў функцыянальна-стылістычным і эксперыментальным аспектах: сучасны стан і перспектывы”.

Тэматыка форума выклікала зацікаўленасць не толькі ў лінгвістаў і выкладчыкаў ВНУ, настаўнікаў школ, але і спецыялістаў сумежных галін ведаў – даследчыкаў тэхнічных навук, судовых экспертаў. Варта адзначыць, што апошнім часам пытанні фанетыкі і арфаэпіі шырока ўключаліся ў праграмы навуковых мерапрыемстваў, прысвечаных вывучэнню іншых узроўняў моўнай сістэмы – лексічнага, граматычнага і інш. Правядзенне ж канферэнцыі выключна фанетычнага напрамку – знакавая падзея ў навуковым жыцці як беларусаў, так і расіян ды ўкраінцаў. Навукоўцы з гэтых краін ахвотна адгукнуліся на запрашэнне і прыехалі ў Беларусь, каб падзяліцца вопытам уласных тэарэтычных і эксперыментальных даследаванняў.

Пленарнае пасяджэнне пачалося з прывітальнага слова дырэктара Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі А.І. Лакоткі, які падкрэсліў, што правільнасць літаратурнага вымаўлення, з аднаго боку, дэманструе слухачам арганічнае прыцяжэнне роднага слова, з другога – забяспечвае яго адзінства для ўсіх носьбітаў мовы, захоўвае адназначнасць і агульнаразумеласць перададзенай інфармацыі. Таму асабліваю значнасць набываюць праблемы арфаэпічнай кваліфікацыі на сучасным этапе. І тут, вядома, не абыйсця без правядзення спецыяльных даследаванняў і абмеркавання наўжных фанетычных варыянтаў па найбольш спрэчных пазіцыях. Пра некаторыя з такіх пазіцый, якія звязаны з правільным адлюстраваннем вуснай мовы на пісьме, у сваім выступленні расказаў першы намеснік дырэктара па навуковай рабоце Цэнтра А.А. Лукашанец. Аляксандр

User login

Імя карыстальніка: *

Пароль: *

- [Запыт новага пароля](#)
- [Галоўная](#)
- [Інстытут](#)
- [Камісіі](#)
- [Публікацыі](#)
- [Канферэнцыі](#)
- [Навіны](#)
- [Кантакт](#)

Аляксандр... тэматычнага выпадкі, якія дэманструюць цесную ўзаемасувязь
 арфаграфі... дыфікацыі: пытанні вымаўлення і адлюстравання на
 пісьме цвёр... у запазычаных словах, напісання і вымаўлення
 спалучэнн... чны + [э] ў іншамоўнай лексіцы (фітнес ці фітнэс,
 менеджар... абліваці арфаграфічнай перадачы дзекання і цекання
 ў спрадвеч... чаных словах і інш.

Прывітальнае слова першага намесніка дырэктара А. А. Лукашанца

Вельмі трапна і слушна мэту такога маштабнага навуковага форуму акрэсліла загодчыца аддзела сучаснай беларускай мовы В.П. Русак: “Мэта нашай сустрэчы – не толькі абмеркаванне вынікаў работы фанетыстаў, належнае ўшанаванне памяці заснавальнікаў беларускай фанетычнай школы, але і пастаноўка практычных пытанняў далейшай работы над словам: жывым, агучным, перададзеным і ўспрынятым. Паставіць новыя пытанні ў галіне фанетычных даследаванняў – значыць надаць імпульс перспектыўным распрацоўкам, неабходным у тым ліку і навучальнаму працэсу”.

Русак В.П.

Тэматычная разнастайнасць выступленняў на пленарным пасяджэнні дазваляе сцвярджаць пра шырыню і разнапланавасць сучасных фанетычных даследаванняў. Доклады галоўнага навуковага супрацоўніка аддзела славянскага мовазнаўства Інстытута славянзнаўства РАН Л.Э. Калнынь і навуковага супрацоўніка Інстытута ўкраінскай мовы НАНУ А.С. Ішчанкі насілі кампаратыўны характар і паказвалі

асабліваці пэўных фанетычных працэсаў у славянскіх мовах. Загадчык навукова-даследчай лабараторыі ўпраўлення фанаграфічных даследаванняў Цэнтра судовых экспертыз і крыміналістыкі Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь А.А. Кірдунаў расказаў аб праблеме ідэнтыфікацыйных фанетычных прыкмет фігурантаў крыміналістычнай экспертызы гуказапісу. Доктар псіхалагічных навук, кіраўнік Цэнтра “Камп’ютары для сляпых” Інстытута праблем інфарматыкі НАН Беларусі Г.В. Лосік падкрэсліў неабходнасць пошуку новых магчымасцей развіцця беларускай філалогіі на мяжы з іншымі, нелінгвістычнымі дысцыплінамі. У сваім дакладзе “Склад як адзінка ўспрымання беларускага слова” Георгій Васільевіч прадставіў уласны погляд на прыныцы складападзелу. Ён заключаецца ў тым, што склад з’яўляецца своеасаблівай псіхалагічнай адзінкай, індывідуальнай для кожнага канкрэтнага чалавека. Жывую зацікаўленасць аўдыторыі выклікаў даклад кандыдата тэхнічных навук Аб’яднанага інстытута праблем інфарматыкі НАН Беларусі Ю.С. Гецэвіча “Аўтаматычная тэкставая, прасадычная і фанетычная апрацоўка тэкстаў у сінтэзатары маўлення”. Юрый Станіслававіч падрабязна расказаў пра прыныцы работы сінтэзатара, які складаецца з двух блокаў: першы ажыццяўляе разнастайныя тэкставыя пераўтварэнні, другі – непасрэдна генеруе маўленне. Прыклады машынай гукавой рэалізацыі прازیчнага і вершаванага тэкстаў былі дадзены напрыканцы выступлення.

Даклад Пичанкі А.С.

Даклад Калынь Л.Э.

Даклад Еўчык Н.С.

У надзвычай цёплай і прыязнай атмасферы прайшло пасяджэнне Круглага стала, прысвечанага памяці вядучых мовазнаўцаў Інстытута, тых, каго мы з гонарам называем заснавальнікамі беларускай фанетычнай школы. Паслядоўнікі вучоных з удзячнасцю ўспаміналі пра сваіх настаўнікаў і калег, дэманстравалі фотаздымкі і навуковыя выданні, адзначалі ўнёсак кожнай з гэтых знакавых асоб у айчынную лінгвістыку. У сваім выступленні “Жыццё, аддаанае навуцы” В.П. Русак абагульніла творчыя набыткі акадэмікаў М.В. Бірылы і А.І. Падлужнага, дактароў навук В.М. Чэкмана і Л.Ц. Выгоннай, імёны якіх назаўсёды ўвайшлі ў гісторыю айчычнай навукі і Інстытута мовазнаўства імя Якуба Коласа НАН Беларусі. “Яны належаць да плеяды тых вялікіх таленавітых вучоных і незабыўных яркіх асоб, горыч страты якіх спалучаецца адначасова з пачуццём удзячнасці лёсу за тое, што пашчасціла быць і працаваць побач з імі. Багатая і шматгранная творчасць, плённая праца на ніве айчычнага мовазнаўства, неацэнны ўклад у справу выхавання паслядоўнікаў высока цэняцца сучаснымі беларускімі лінгвістамі. Мы ўдзячныя за тое, што яны былі і ёсць у славістыцы”, – зазначыла Валянціна Паўлаўна. Не толькі прафесійныя, але і найлепшыя чалавечыя якасці сваіх калег, сяброў і настаўнікаў узгадалі В.Г. Качан, Л.А. Ліхадзіеўская, Р.М. Малько, Г.Ф. Вештарт, Л.А. Мельнікава, П.В. Садоўскі, А.М. Булыка. Пасяджэнне не абмежавалася зачытваннем дакладаў: прысутныя дзяліліся сваімі ўспамінамі, абмяркоўвалі некаторыя пытанні, закранутыя выступаўцамі, разважалі пра перспектывы далейшай распрацоўкі навуковых здабыткаў, зробленых вядомымі лінгвістамі. Напрыклад, вучань А.І. Падлужнага П.В. Садоўскі расказаў пра гады працы ў лабараторыі эксперыментальнай фанетыкі, падзяліўся ўспамінамі пра сваіх калег – А.М. Андрэева, Л.Ц. Выгонную, В.М. Чэкмана і іншых, а таксама падкрэсліў значнасць і навуковую вартасць, не страчаную і сёння, кнігі “Гукі беларускай мовы” А.І. Падлужнага і В.М. Чэкмана. Закрануў выступаўца і адно з актуальных лінгвістычных пытанняў – праблему перадачы сярэднеўрапейскага гука [л] у беларускай мове.

Выступленне Булькі А.М.

Выступленне Вештарт Г. Ф.

Выступленне Ліхадзіеўскай Л. А.

Выступленне Малько Р.М.

З успамінамі пра А. І. Падлужнага выступае П. В. Садоўскі

З успамінамі пра Л. Ц. Выгонную выступае Л. А. Мельнікава

Асобныя аспекты фанетычнай навукі (фанетычная праграма слова, фанетыка і дыялекталогія мовы, фарміраванне фанетыка-арфаэпічных навываў) больш дэталёва разглядаліся дакладчыкамі падчас працы секцый. І тут таксама знайшлося месца не толькі чыста лінгвістычным дакладам, але і выступленням на сумежжы навук. Напрыклад, вельмі карыснай для фанетыстаў аказалася інфармацыя пра выбар гуказапісвальнай прылады для эксперыментальна-фанетычных даследаванняў, якую змяшчала паведамленне малодшага навуковага супрацоўніка навукова-даследчай лабараторыі ўпраўлення фанаграфічных даследаванняў Цэнтра судовых экспертыз і крыміналістыкі Міністэрства юстыцыі Рэспублікі Беларусь А.Г. Калашнікавай. У сваім выступленні “Фанетычны фонд беларускага маўлення сталіцы” навуковы супрацоўнік Інстытута Н.П. Еўсёвіч прадставіла вынікі грунтоўнага даследавання, зробленага ў адзеле сучаснай беларускай мовы. Надзея Паўлаўна падкрэсліла, што ідэя стварэння фанетычнага фонду беларускай літаратурнай мовы належала Л.Ц. Выгоннай, а выкананая праца з’яўляецца толькі часткай задуманага праекта. Пасля шматгадовага

перапынку яна стала першай працай такога кшталту, своесаблівай апрабацыяй, якая паказала, што падобныя даследаванні маўлення носьбітаў сучаснай беларускай літаратурнай мовы можна і неабходна праводзіць далей.

Праца на секцыі

Актыўны ўдзел у канферэнцыі прынялі выкладчыкі ВНУ, настаўнікі школ і аспіранты. Іх даклады прагучалі на секцыі “Фарміраванне фанетыка-арфаэпічных навываў” і былі прысвечаны тэарэтычным і практычным пытанням засваення вымаўленчых нормаў літаратурнай мовы. Так, настаўніца беларускай мовы і літаратуры сярэдняй школы № 140 г. Мінска С.А. Курбанава расказала пра асаблівасці школьнага курса фанетыкі беларускай мовы; дацэнт кафедры беларускага і рускага мовазнаўства факультэта пачатковай адукацыі БДПУ імя Максіма Танка В.І. Свірыдзенка звярнула ўвагу на фарміраванне фанетыка-арфаэпічных навываў у вучняў пачатковых класаў адукацыйных устаноў з рускай мовай навучання; дацэнт кафедры сучаснай беларускай мовы БДУ Т.Л. Чахоўская спынілася на актуальных праблемах выкладання фанетыкі беларускай мовы ў англафоннай аўдыторыі. Цікавыя выступленні атрымаліся ў аспірантаў К.М. Дубіцкай, І.А. Лапіцкай, У.В. Лянкевіча. Як вядома, важнае месца ў фанетыцы займаюць акцэнтацыя і сінтагматыка, таму асабліва актуальнымі былі даклады дацэнта кафедры рэдакцыйна-выдавецкіх тэхналогій БДТУ У.І. Куліковіча і дацэнта кафедры сучаснай беларускай мовы БДУ Г.К. Чахоўскага.

Падводзячы вынікі мерапрыемства, арганізатары адзначылі, што канферэнцыя паспрыяла кансалідацыі сучасных лінгвістычных і тэхнічных ведаў, дазволіла паказаць аб'ектыўны стан беларускай фанетычнай навукі на сучасным этапе. Безумоўна, яна стане імпульсам для далейшых навуковых пошукаў, фанетыка-арфаэпічных даследаванняў, якія магчымы дзякуючы той трывалай і надзейнай базе, якую заклалі нашы вядомыя вучоныя-лінгвісты.

Вераніка Мандзік, аспірантка аддзела сучаснай беларускай мовы

18/12/2012